

Uzroci i posljedice ekonomske nejednakosti

Antunović, Mirjana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **RRiF College of Financial Management / RRiF Visoka škola za financijski menadžment**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:198:155164>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-18**

image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

[Repository of Final Examination Papers University of Applied Sciences RRiF - Final Examination Papers and Diploma Papers](#)

zir.nsk.hr

image not found or type unknown

RRiF VISOKA ŠKOLA ZA FINANCIJSKI MENADŽMENT
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ RAČUNOVODSTVO I FINACIJE

Mirjana Antunović

ZAVRŠNI RAD

UZROCI I POSLJEDICE EKONOMSKE NEJEDNAKOSTI

Zagreb, 2018.

RRiF VISOKA ŠKOLA ZA FINANCIJSKI MENADŽMENT
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ RAČUNOVODSTVO I FINANCIJE

ZAVRŠNI RAD

UZROCI I POSLJEDICE EKONOMSKE NEJEDNAKOSTI

Ime i prezime studenta: Mirjana Antunović

Matični broj studenta: 084/07-1

Mentor: dr. sc. Ivica Voloder

Zagreb, 2018.

NASLOV ZAVRŠNOG RADA:

UZROCI I POSLJEDICE EKONOMSKE NEJEDNAKOSTI

SAŽETAK:

Ovim radom nastoji se pokazati kako globalizacija i financijska kriza 2008. utječu na ekonomsku nejednakost u svijetu. Objasniti u teoriji dva mjerenja nejednakosti, a to su Lorenzova krivulja i Gini koeficijent. Prikazati najnovije dostupne statističke podatke o nejednakosti i Gini koeficijentu. Nastoji se prikazati kako promjena poreznih stope utječu na dohodovnu nejednakost.

KLJUČNE RIJEČI:

Ekonomska nejednakost, financijska kriza 2008., globalizacija, stope poreza na dohodak

TITLE:

CAUSES AND CONSEQUENCES OF ECONOMIC INJURIES

SUMMARY:

This paper seeks to show how globalization and the 2008 financial crisis affect the economic inequality. Explain in theory of the ad hoc approaches to measuring inequalities Lorenz Curve and Gini Coefficient. Show the latest available statistics on inequality and the Gini coefficient. It tries to show how the change in tax rates affects income inequality.

KEY WORDS:

Economic Inequality, Financial Crisis 2008, Globalization

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. GLOBALIZACIJA.....	2
3. FINANCIJSKA KRIZA	4
4. NEJEDNAKOST U TEORIJI.....	6
4.1. Lorenzova krivulja	6
4.2. Gini koeficijent	7
4.3. Međunarodna nejednakost	8
5. NEJEDNAKOST EU	12
6. STATISTIČKI PODACI O RASPODJELI DOHOTKA U EU	14
6.1. Nejednakosti u raspodjeli dohotka u 2015. godini	23
7. POREZNI RAZREDI I POREZNE STOPE U RH OD 1995-2017. GODINE	27
8. GINIJEV KOEFICIJENT U RH	29
9. ZAKLJUČAK	31
10. LITERATURA KNJIGE I ČLANCI	32
11. LITERATURA Internet.....	33
12. POPIS GRAFIKONA	34
13. POPIS SLIKA I TABLICA	35

1. UVOD

Cilj ovog rada je prikazati ekonomsku nejednakost, prikazati nove statističke podatke o ekonomskoj nejednakosti i pokazati kako globalizacija i financijska kriza 2008. utječu na nejednakost. U ovom radu počinjemo od globalizacije i financijske krize, jer su globalizacija kao proces i financijska kriza 2008. kao događaj imali najveći utjecaj na promjenu nejednakosti u prihodima u svijetu. Pitanje koje se često postavlja je zašto su bogati sve bogatiji a siromašni sve siromašniji, odnosno zašto netko posjeduje više (bilo kojeg oblika blagostanja) u odnosu na nekog drugog, a naročito način na koji je to stekao. Kada težimo dokidanju nejednakosti zapravo težimo idealu jednakosti među ljudima, što zapravo nije realno.

Nejednakost je suprotnost od jednakih. Kada govorimo o nejednakosti u društvu tada su one razne: od rasnih, vjerskih, obrazovnih, zdravstvenih, kapitalnih, dohodovnih i dr. Postoje razni načini mjerenja nejednakosti u ekonomiji, u radu će se pokušati objasniti u teoriji dva iz skupine ad hoc pristupa mjerenja nejednakosti, a to su Lorenzova krivulja i Gini koeficijent. Nakon toga u radu će se prezentirati i objasniti najnoviji objavljeni statistički podaci o nejednakosti raspodjele dohotka u 2015. godini. Prikazati će se Gini koeficijent u svijetu za 2013. godinu. Ono što se veoma često povezuje s nejednakosti je tema oporezivanja, tj. oporezivanje dohotka. Kako su se stope poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj (dalje RH) prilično često mijenjale na kraju rada sagledati ćemo porezne razrede i stope u RH u razdoblju od 1995 - 2017. godine, te će se pokušati zaključiti da li se njihovim promjenama mijenjala dohodovna nejednakost uspoređujući s Gini koeficijentom.

2. GLOBALIZACIJA

Globalizacija kao pojam pojavljuje se već u modernoj semantici u drugoj polovici prošlog stoljeća. Luka Tomašević tvrdi da je nastao 1961. godine, Simone Morandini tvrdi da ga je prvi smislio i upotrijebio časopis *The Economist* 1962. godine, a Stefano Zamagni tvrdi da ga je 1983. godine „iskovao“ američki novinar Teodor Levitt te da ga je 1988. u svojim radovima učinio slavnim ekonomist Kenichi Ohmae. Oko 1990. godine postaje vrlo popularan pojam za opisivanje suvremenih društvenih, gospodarskih i raznih drugih procesa na svjetskoj razini. Sama definicija globalizacije prema Levittu je trend prema kojem se korporacije tj. velike kompanije šire tako da kontinuirano otvaraju svoje podružnice u što većem broju zemalja u svijetu. Tako primjerice danas kompanija Coca Cola ima svoje podružnice u svim zemljama svijeta osim u Sjevernoj Koreji i na Kubi.

Pojam globalizacije izveden je od riječi global što znači ukupnost, a globalizam je način gledanja na zbivanja u globalu. Globalizacija bi tako podrazumijevala socijalni proces koji teži sveobuhvatnosti i jedinstvenosti svijeta.¹ Globalizacija je proces koji je započeo i koji se više ne može zaustaviti. Prije svega tu je sve veća interakcija među sudionicima međunarodne trgovine, globalno umrežavanje financijskih tržišta i već spomenuta rastuća moć multinacionalnih korporacija. Očevideci smo i stalnog informacijskog i komunikacijskog razvoja, razvoja globalne kulture i policentričnosti svjetske politike. Danas se globalizacija doživljava kao svijet bez granica. Sve što se stvara počinje se odražavati globalno. Tako danas postoje globalni proizvodi, moda, potrošači pa i građani. Globalizacija se, dakle, može čak shvatiti kao jedna etapa razvoja civilizacije.

¹ Lončar J. (2011). Globalizacija pojam, nastanak i trendovi razvoja, Geografski odjel PMF Zagreb, str. 92

Slika 1: Simbolički prikaz globalizacije koja pušta korijenje u svim dijelovima svijeta

Izvor: www.staffs.ac.uk/.../environment (pristupljeno: 01.01.2017.)

(Sl. 1). Većina se autora slaže da je globalizacija proces gospodarskoga, socijalnog, kulturnog i političkog djelovanja koje nadmašuje granice nacionalnih država.

Brojni su i raznovrsni aspekti globalizacije, a odražavaju se na svim životnim poljima i djelovanja suvremenog čovjeka. Prvi i jedan od najvažnijih aspekata globalizacije jest ekonomski aspekt. Globalne tvrtke utječu na tijek svjetskih gospodarskih procesa i mnoge od njih, iz sasvim jednostavnog razloga da obavljaju svoj posao i stječu dobit, integriraju planet. Multinacionalne tvrtke uključuju u svoje poslovanje milijune ljudi širom svijeta koji su međusobno povezani usprkos velikim udaljenostima. One nadziru planetarne resurse, kapital i tehnologiju. Na taj se način širi gospodarstvo bez granica i posluje se kao da nema gospodarskih i političkih barijera.

Globalizacija je sve prisutna, a njen utjecaj ponajviše sa dohodovnog stajališta u svijetu uočava se nakon pada Berlinskog zida (18. listopad 1989.godine) i prosvjeda na Tiananmenskom trgu, glavnom pekinškom trgu (proljeće 1989.). Nakon što je planska privreda i socijalizam kao ne funkcijski način organizacije ekonomije propao i zamijenila ga je tržišna ekonomija, globalizacija je krenula punom snagom. Ona je mnoge nekadašnje socijalističke države promijenila, a ako gledamo npr. Kinu onda su stotine milijuna ljudi izvučene iz siromaštva i prebačene u „tvorničke hale“. Globalizacija je u velikoj mjeri smanjila siromaštvo, ali se je nejednakost povećala. Uz to, financijska kriza 2008. godine tu nejednakost je još povećala, a o njoj će biti više riječi u slijedećem poglavlju.

3. FINANCIJSKA KRIZA

U SAD-u krajem 2008. godine dolazi do sloma tržišta drugorazrednih hipotekarnih kredita i ta velika financijska kriza uzdrmala je i svjetsku ekonomiju u relativno kratkom roku te dovodi do sustavne krize i pada opće gospodarske aktivnosti na globalnoj razini. Uzrok krize u SAD-u bio je nagli pad cijena nekretnina, koje su prije toga dugo rasle potpomognute relativno lakim načinom uzimanja kredita (poznati pojam koji se veže uz tu krizu je NINJA – No Income No Job No Assets, prevedeno na hrvatsku to bi značilo kako su kredite na kuće dobivali apsolutno svi i oni bez prihoda, posla i/ili imovine.). Kako sve veći broj dužnika nije mogao podmirivati obveze prema već podignutim kreditima nastala je kriza, a post prodajom objedinjenih više kredita bankama širom svijeta kriza je poprimila globalne financijske razmjere. Kriza je eskalirala 2007-2008. godine, a slobodno se može reći kako se stvarala desetljećima. Posljedica toga bila je nepostojanje sklada između ponude i potražnje koji se godinama rješavao kreditima bez krize dok život iznad dohodovne mogućnosti nije pukao. Oporavak SAD-a bio je nešto jači i brži nego u EU, a razlog je taj jer je financijski sustav EU postao veći i riskantniji od američkog. Zbog spašavanja Grčke od bankrota produbio se dodatno jaz između sjevera i juga Europe.² Tržište i demokracija obično idu zajedno, ali npr. Kina potiče ekonomske ali ne i političke slobode. I jedno i drugo predstavljaju i slobodu i mogućnost izbora u svojim područjima - u gospodarstvu i u društvu (politici). Tržište je učinkovito u stvaranju profita i u nadmetanju učinkovitosti. Razvitak demokracije povećava učinkovitost u zaštiti ljudskih prava i sloboda. No, ako i postoje razvijen tržišni sustav i razvijena demokracija, ne mora bezuvjetno postojati ravnomjerna raspodjela nacionalnoga dohotka. Ako ne postoji sustav koji vodi brigu o ravnomjernoj raspodjeli, bogati postaju bogatiji, a siromašni postaju siromašniji. Nakon krize mnogi uglednici³ zaključili su kako neravnomjerna raspodjela nacionalnoga dohotka stvara nejednakost u društvu i glavni je izvor financijskih i gospodarskih kriza u industrijskome društvu.

Dominacija liberalne ideologije (zagovornika nevidljive ruke Adama Smitha i nemiješanja države u gospodarstvo) u vođenju nacionalnih ekonomskih politika proteklih dvadesetak godina povećala je nejednakosti unutar pojedinih zemalja. Profiti su rasli brže od dohodaka uku-

² Benić, Đ., (2012). Ekonomska kriza u Europi i Hrvatsko gospodarstvo, Ekonom. Misao i praksa, str. 847-854

³ Dobar primjer prikaza nastanka financijske krize kao i izjava glavnih aktera i sudionika iz tog doba može se vidjeti u dokumentarnom filmu In side job (Sony, 2010. godina).

pnoga stanovništva. Građani su se za održavanje i za povećanje svoga standarda zaduživali. Uz ostale uvjete, od kojih smo neke prije spomenuli, kriza je počela onda kada je značajniji broj stanovnika u Americi prestao otplaćivati svoje kredite. Neravnomjerna raspodjela nacionalnoga dohotka stvara nejednakost u društvu i smatra se glavnim izvorom financijskih i gospodarskih kriza u industrijskome društvu.

Depozit i kreditno poslovanje su djelatnosti koje čine razliku između banke i ostalih financijskih institucija. Uzroci krize u Hrvatskoj samo su djelomično rezultat globalnih poremećaja, tu su brojne i okolnosti, ratna razaranja, privatizacija, ekonomska politika usmjerena na stabilnost cijena i tečaja umjesto na razvoj, koji je dodatno opterećen rastom inozemnog duga i vanjskotrgovinskog deficita.

Kao glavni razlozi sadašnjeg relativno u odnosu na druge zemlje usporedivih značajki nepovoljnog gospodarskog stanja u RH navodi se: posljedica svega što se događalo u prošlih dva i pol desetljeća - od stvaranja države, nametnutog rata od 1991-1995. godine, neodgovarajućeg modela privatizacije, poduzetnici nastojeći se obogatiti prodavali su drugorazrednu robu po prvorazrednim cijenama i to bez ulaganja u proizvodnju iako znamo da bez proizvodnje nema ekonomskog razvoja.⁴

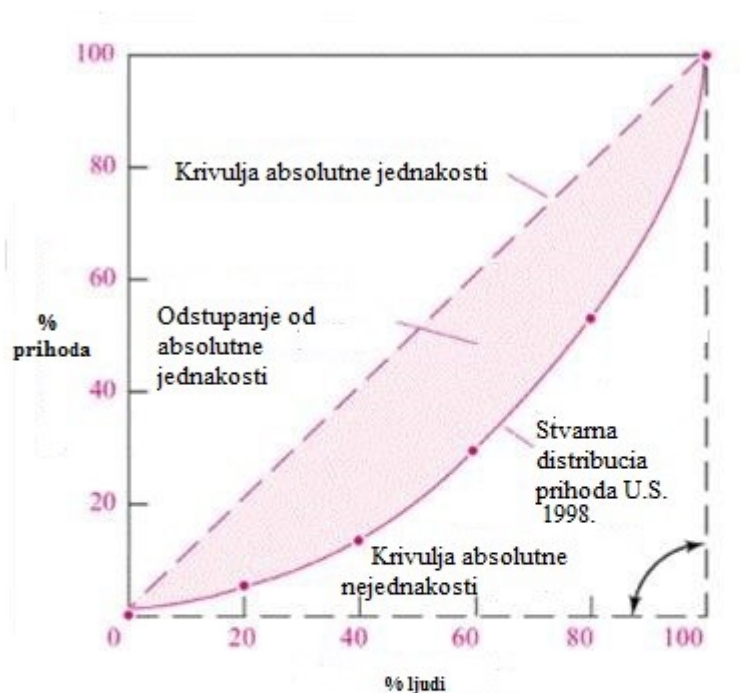
⁴Juričić, Lj. (2010). Financijska kriza i fiskalna politika, *Ekonomski pregled* 61(5-6), str.317-334

4. NEJEDNAKOST U TEORIJI

Postoje razni načini mjerenja nejednakosti, ovdje će se objasniti dva iz skupine ad hoc pristupa mjerenja nejednakosti, a to su: Lorenzova krivulja i Gini koeficijent. Odabrani su stoga što se oni najčešće koriste i to Lorenzova krivulja za analizu jednakosti odnosno nejednakosti dohotka, dok se Gini koeficijent najčešće koristi za mjerenje nejednakosti dohotka.

4.1. Lorenzova krivulja

Lorenzovom krivuljom možemo prikazati stupanj nejednakosti, ona pokazuje kumulativni postotak ukupnog dohotka kojeg u jednoj zemlji ostvaruje najsiromašnijih 5%, 10%, 20%, itd. Ili jednostavnije to je grafički prikaz između postotka stanovništva neke zemlje i raspoloživog dohotka kojeg oni drže.

Slika 2: Lorenzova krivulja

Izvor: <http://www.h3s.org/pocela/grafovi/> (pristupljeno: 09.09.2017)

Kao što se vidi na slici 2. prikazane su dvije linije, ona isprekidana pokazuje ravnomjerno raspodijeljeni dohodak. U slučaju jednake raspodjele 20% najsiromašnijih stanovnika bi posjedovalo 20% dohotka, 40% stanovnika dobilo bi točno 40% dohotka itd. Važno je napomenuti da se radi o kumulativima dohotka stanovništva, te da su podaci sortirani od najmanjeg prema najvećem dohotku, kako bi se dobila krivulja. U tom slučaju Lorenzova je krivulja ravna. Druga zakrivljena linija pokazuje realniju raspodjelu dohotka, pa bi prema ovoj krivulji 2% dohotka otpalo na 20% najsiromašnijih stanovnika, 10% dohotka otpalo bi na 40% najsiromašnijih itd. Područje nejednakosti koje zauzima površinu između Lorenzove krivulje i krivulje potpune jednakosti povećava se razlikom u dohodcima. Što je Lorenzova krivulja bliže krivulji potpune nejednakosti, razlika u dohodcima je manja kada je Lorenzova krivulja više izbočena razlika u dohodcima je veća.

4.2. Gini koeficijent

Gini koeficijent predstavlja odnos površine omeđene sa Lorencovom krivuljom i dijagonalnim pravcem savršene jednakosti od kutom od četrdeset pet stupnjeva, prema ukupnoj površini trokuta ispod te dijagonale⁵. Gini koeficijent kreće se u intervalu (0,1) odnosno (0,100) $G=0$ označava savršeno jednako raspodjelu do 1 gdje $G=1$ (100) označava savršeno nejednaku raspodjelu, što je Gini koeficijent manji to je manja nejednakost dohotka odnosno kako se Gini koeficijent smanjuje, smanjuje se i površina nejednakosti i obrnuto. Gini koeficijentata je neovisnost o veličini prosječnog dohotka, a transfer dohotka od bogatije prema siromašnoj osobi smanjuje nejednakost, što su prihvatljive osobine mjere nejednakosti. Nedostatak Gini koeficijenta je osjetljivost na redistribuciju neovisna o visini dohotka između osoba koji se vrši, već je proporcionalna razlici njihovih relevantnih položaja u distribuciji. Pojednostavljeno to bi značilo da redistribucija od 3. prema 4. osobi, kada je cijela populacija poredana prema visini prihoda, imala isti učinak na nejednakost kao redistribucija od 1000003. prema 1000004. osobi, bez obzira na njihov apsolutni dohodak ili udio u ukupnom dohotku. Dakle veći bi značaj bio pripisan transferima u sredini nego na krajevima distribucije.⁶

⁵Nestić, D. (2002)., *Ekonomске nejednakosti u Hrvatskoj*, Sveučilište u Zagrebu Ekonomski fakultet, Zagreb, str.48

⁶Ibid., str. 50-51

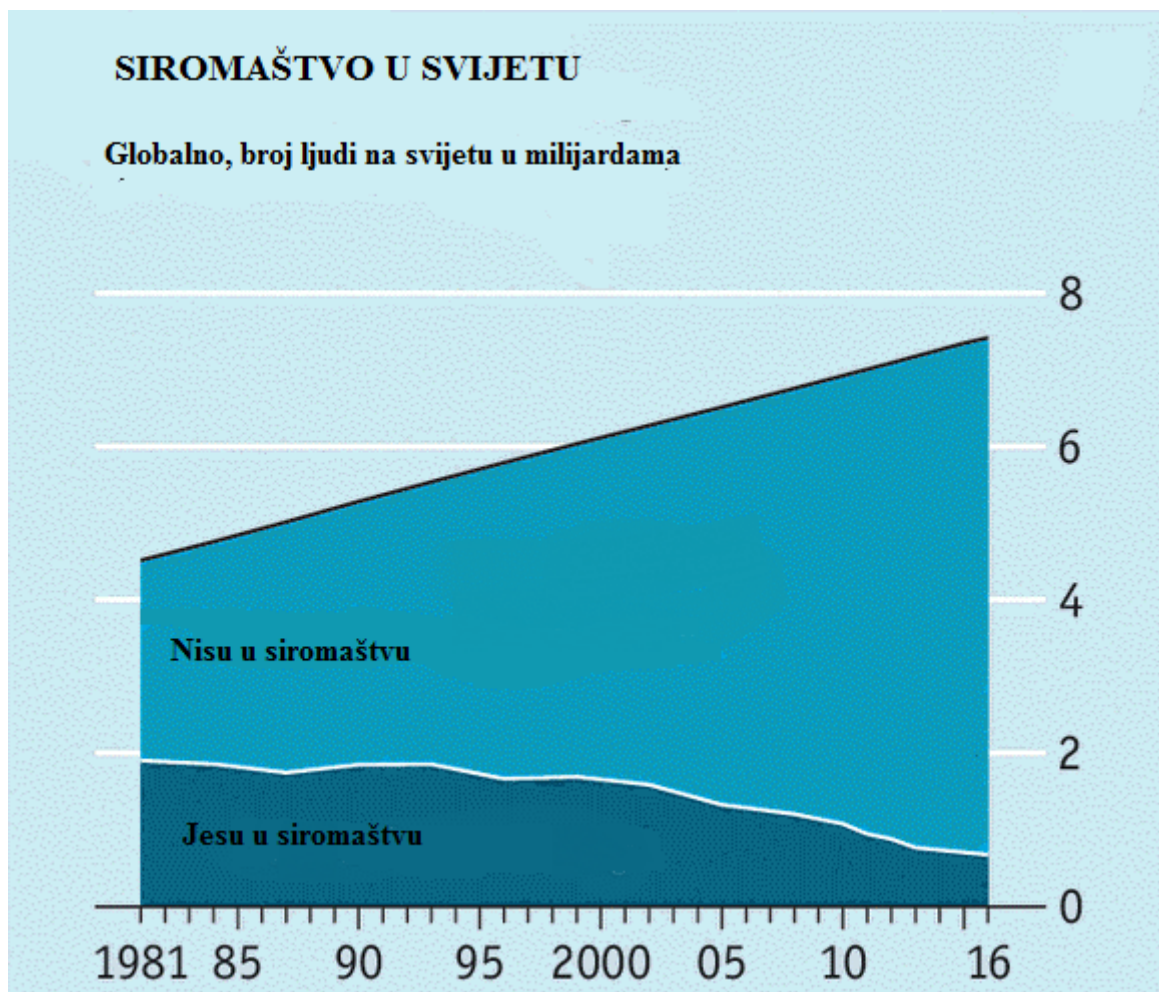
Mjera slična Giniju koja pomaže u daljnjoj analizi nejednakosti je dekompozicija Ginijevog koeficijenta na Ginijeve koeficijente koncentracije za pojedini izvor dohotka. Nejednakost mjerena Ginijevim koeficijentom može izraziti kao ponderirani zbroj Ginijevih koeficijenata koncentracije pri čemu kao ponderi služe udijeli pojedine vrste dohotka u ukupnom dohotku. Koeficijent koncentracije sliči Ginijevom koeficijentu, ali prilikom njegovog izračuna populacija je poredana prema visini ukupnog dohotka, a ne prema visini pojedine komponente dohotka za koju se on izračunava. Koeficijent koncentracije poprima vrijednost od -1 do 1. Kada cijeli iznos određene komponente dohotka prima najsiromašnija osoba on ima vrijednost -1, a kada poprima vrijednost 1 tada cjelokupni iznos prima najbogatija osoba. Za ocjenu relativnog doprinosa određene komponente dohotka ukupnoj nejednakosti važan je udio u ukupnom dohotku i njen koeficijent koncentracije⁷.

4.3. Nejednakost u svijetu promatrano kroz apsolutno siromaštvo

Ukupni broj ljudi koji je živio u apsolutnom siromaštvu 1990. godine iznosio je cca. 1,8 milijardi. Od tog broja 280 milijuna živjelo je u Africi, 510 milijuna u južnoj Aziji, a skoro jedna milijarda u istočnoj Aziji i Pacifiku. Do 2013. godine ti brojevi su se drastično promijenili i to ponajviše zbog Kine (istočna Azija). Konkretno ukupno je u siromaštvu tada živjelo cca. 750 milijuna ljudi, od toga u Africi su broj povećao na 390 milijuna, ali je u južnoj Aziji taj broj pao na 260 milijuna, dok je najveći pad ostvaren u istočnoj Aziji (čitaj Kina) na samo 70 milijuna⁸.

⁷Babić, Z., (2008)., Redistribucijski učinci socijalnih transfera u Republici Hrvatskoj, Ekonomski institut, Zagreb, str. 160-161.

⁸The Economist, 30. Ožujak 2017., The world has made great progress in eradicating extreme poverty

Izvor: World Bank; The Economist

*Manje od 1,90\$ dnevno na bazi 2011 kupone moći

Grafikon 1.: Broj ljudi koji ne žive i koji žive u siromaštvu

Izvor: The Economist, (2017)., The world has made great progress in eradicating extreme poverty, 30. Ožujak 2017.

Grafikon 1. pokazuje koliki postotak ljudi živi u siromaštvu a koliki postotak ljudi ne živi u siromaštvu. Pod pojmom siromaštva konkretno smatraju se oni koji žive sa 1,90 US\$ dnevno na bazi kupovne moći US\$ iz 2011 godine.

S druge strane gledan, a to znači ako gledamo nejednakost po prihodima unutar zemalja tj. ako gledamo Gini koeficijent po zemljama svijeta jasno se mogu vidjeti velike razlike. U načelu one se tijekom vremena i u proteklih dvadeset godina smanjuju, ali još uvijek je Gini koeficijent u mnogim npr. Afričkim zemljama jako velik. Gledajući te iznose i njihove prom-

jene kroz vrijeme i za nejednakost u prihodima mogli bi ustvrditi kao i za globalizaciju kao je to još jedna od dijelova u razvoju civilizacije.

S druge strane, bez obzira što Graf 1 jedan pokazuje kako se apsolutno siromaštvo smanjuje, u tablici 1. koja prikazuje gini koeficijent raspodjele dohotka u 2013. godini po zemljama svijeta, vide se još uvijek jako velike razlike u prihodima od zemlje do zemlje. Vrijednost 0 predstavlja apsolutnu jednakost, a vrijednost 100 apsolutne nejednakosti. Ako pogledamo prikazane podatke vidimo da je najveća nejednakost je u Africi, a najmanja nejednakost je bila u Švedskoj 2013. godine.

Država	Gini	Država	Gini	Država	Gini
Seychelles	65.8	Ghana	42.8	Sierra Leone	35.4
Comoros	64.3	Fiji	42.8	Jordan	35.4
Namibia	63.9	Angola	42.7	Sudan	35.3
South Africa	63.1	Georgia	42.1	Latvia	34.8
Micronesia (Federated States of)	61.1	China	42.1	Spain	34.7
Haiti	59.2	Gabon	41.5	Niger	34.6
Zambia	57.5	Côte d'Ivoire	41.5	Albania	34.5
Honduras	57.0	Qatar	41.1	Ireland	34.3
Central African Republic	56.3	Morocco	40.9	Greece	34.3
Bolivia (Plurinational State of)	56.3	United States	40.8	India	33.9
Guatemala	55.9	Nicaragua	40.5	Switzerland	33.7
Colombia	55.9	Mauritania	40.5	Croatia	33.7
Brazil	54.7	Senegal	40.3	Azerbaijan	33.7
Belize	53.1	Russian Federation	40.1	Ethiopia	33.6
Suriname	52.9	Turkey	40.0	Kyrgyzstan	33.4
Lesotho	52.5	Djibouti	40.0	Burundi	33.3
Paraguay	52.4	Chad	39.8	Moldova (Republic of)	33.0
Chile	52.1	Burkina Faso	39.8	Mali	33.0
Panama	51.9	Thailand	39.4	Belgium	33.0
Swaziland	51.5	Guinea	39.4	Nepal	32.8
Sao Tome and Principe	50.8	Togo	39.3	Poland	32.7
Rwanda	50.8	Israel	39.2	Canada	32.6

Costa Rica	50.7	Cameroon	38.9	Bangladesh	32.1
Cape Verde	50.5	Benin	38.6	Slovenia	31.2
Ecuador	49.3	Iran (Islamic Republic of)	38.3	Hungary	31.2
Nigeria	48.8	Liberia	38.2	Armenia	31,3
El Salvador	48.3	Indonesia	38.1	Netherlands	30,9
Peru	48.1	Bhutan	38.1	Iraq	30,9
Kenya	47.7	Yemen	37.7	Tajikistan	30,8
Gambia	47.3	Tanzania (United Republic of)	37.6	Luxembourg	30,8
Congo	47.3	Lithuania	37.6	Egypt	30,8
Mexico	47.2	Maldives	37.4	Pakistan	30.0
Dominican Republic	47.2	Uzbekistan	36.7	Austria	29.2
Malaysia	46.2	Lao People's Democratic Republic	36.7	Serbia	29,6
Mozambique	45.7	Mongolia	36.5	Kazakhstan	29.0
South Sudan	45.5	Sri Lanka	36.4	Montenegro	28,6
Jamaica	45.5	Bosnia and Herzegovina	36.2	Germany	28,3
Uruguay	45.3	Tunisia	36.1	Bulgaria	28,2
Venezuela (Bolivarian Republic of)	44.8	United Kingdom	36.0	Afghanistan	27,8
Argentina	44.5	Italy	36.0	Romania	27,4
Congo (Democratic Republic of the)	44.4	Estonia	36.0	Finland	26,9
Uganda	44.3	Cambodia	36.0	Belarus	26,5
Madagascar	44.1	Syrian Arab Republic	35.8	Slovakia	26.0
Malawi	43.9	Viet Nam	35.6	Norway	25,8
The former Yugoslav Republic of Macedonia	43.6	Palestine, State of	35.5	Ukraine	25,6
Philippines	43.0	Guinea-Bissau	35.5	Sweden	25.0

Tablica 1: Nejednakost i raspodjela dohotka u svijetu, vlastita izrada autora

Izvor: <http://hdr.undp.org/en/content/income-gini-coefficient> (pristupljeno: 07.02.2018)

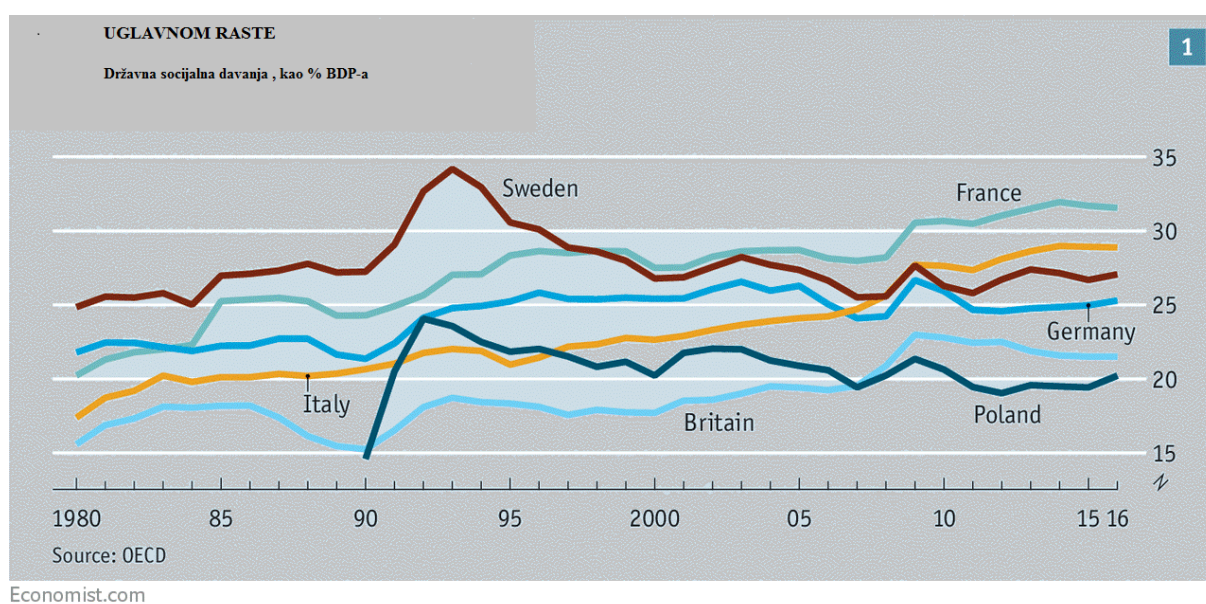
5. NEJEDNAKOST U EU

Nejednakost pokazuje kako se resursi dijele u društvu kao cjelini, pokazuje razlike u prosječnom dohotku, koliko zarađuju bogati a koliko siromašni, te koliko kvalitetno različite države preraspodjeljuju dohodak. Podaci o nejednakosti ključni su kod razmatranja siromaštva. Zemlje sa visokom stopom nejednakosti često imaju i visoku stopu siromaštva te problem siromaštva je temeljno povezano sa jednim dijelom preraspodjele dobara u zemlji.

Dohodovna nejednakost u EU se mjeri na dva načina: Kvintilni omjer – odnos između petog i prvog kvintila distribuciju dohotka, odnosno pokazatelj je dohodovne nejednakosti koji mjeri promjene u najvišem i najnižem dohodovnom razredu. Veći omjer znači veću nejednakost. Ginijev koeficijent – kada bi postojala savršena jednakost odnosno kada bi svaka osoba imala isti dohodak tada bi Ginijev koeficijent bio 0, što je vrijednost bliža 100% to je nejednakost u zemlji veća. Najmanje nejednaka društva u EU najčešće imaju i najniže stope siromaštva i to prvenstveno zato jer njihove vlade imaju kvalitetan pristup uslugama socijalne zaštite i minimalnih plaća. Što nam nameće da politička odluka ako želimo i može iskorijeniti siromaštvo. Ključni čimbenici su nezaposlenost ili neadekvatan posao, niska razina obrazovanja i vještina, veličina ili tip obitelji, spol, invaliditet ili loše zdravlje, pripadnost manjinama i sl. EAPN (Europska mreža protiv siromaštva) se zalaže za dostojanstvo i pravo ljudi, te raznim pristupima želi poduprijeti poštivanje dostojanstva i prava ljudi, osnovna prava koja trebaju biti zadovoljena su da osobe sa iskustvom u siromaštvu kao i organizacije koje s njima rade moraju uvijek biti dio rasprava u traženju učinkovita rješenja na terenu. Treba uzeti u obzir i apsolutno i relativno siromaštvo. Alati za praćenje i analizu siromaštva trebaju se stalno unapređivati. Na razini EU cijeli niz socijalnih pokazatelja koji je dogovoren u okviru modela otvorene koordinacije treba biti glavno za donošenje EU politika te korišteni da bi izbjegli negativni socijalni učinak prethodnih ili drugih politika. Svijest o stvarnom siromaštvu trebaju biti predloženi široj javnosti i predmet demokratske rasprave u nacionalnim i EU parlamentima. Trebaju se razviti bolji pokazatelji za praćenje nejednakosti u društvu, iskorjenjivanje siromaštva podrazumijeva preoblikovanje društva kakvog želimo. Treba razvijati svijest zašto se treba boriti protiv siromaštva da je to mudro ulaganje, a ne luksuzni izdatak. Cilj usmjeren protiv siromaštva, moraju biti jasno povezani sa konkretnim instrumentima za njihovo ostvarenje, strategija treba biti alat za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Države članice trebaju provoditi isplatu naknada socijalne zaštite, sudjelovati u pronalaženju posla, pristupu pra-

vima i uslugama za sve skupine svih dobi, drugim riječima doprinositi izgradnji snažnog socijalnog modela.⁹

Slika 3. prikazuje koliko su pojedine države izdvajale za socijalne transfere od 1980. godine do 2016. godine. Ako pogledamo sliku 3 onda uočavamo da najbogatije države danas izdvajaju socijalna davanja manje nego što je to bilo prije 10 - 15 godina. No i taj treba uzeti s rezervom, obzirom kako u iznosu socijalnih davanja u većini zemalja najveći dio pripada penzijama. A kako je u svim europskim zemljama populacija sve starija i sve duže uživa u mirovinama, razumljivo je kako je npr. u Italiji i Francuskoj izdvajanje za socijalna davanja odnosno mirovine poraslo.

Slika 3. Socijalna davanja - The Economist 2018

Izvor: The Economist, (2018.), Battle for the benefits, 25. siječanj 2018

⁹Žganec, N., (2016)., Siromaštvo i nejednakost u EU., Zagreb, Kerschoffset Zagreb d.o.o

6. STATISTIČKI PODACI O RASPODJELI DOHOTKA U EU

Podaci o ekonomskim nejednakostima¹⁰ u EU posebno su važne za procjenu relevantnog siromaštva jer nejednakost i preraspodjela ekonomskih resursa može izravno utjecati na opseg i stupanj siromaštva.

U ovom poglavlju sagledat će se podaci o nejednakosti i siromaštvu prema raznim skupinama i kućanstvima. Konkretno su to:

- Stope opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera prema najčešćim radnim statusima, 2015. (%) – tablica 2
- Stope i pragovi opasnosti od siromaštva, 2015. (SKM) – grafikon 2.
- Stope opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera, za 2015 po spolu (muški **x**, ženski **+** i ukupno **o**) (%) – grafikon 3.
- Stope opasnosti od siromaštva prema vrsti kućanstva, kućanstva bez uzdržavane djece, 2015. (% navedenog stanovništva) – grafikon 4.
- Stope opasnosti od siromaštva prema vrsti kućanstva, kućanstva sa uzdržavanom djecom, 2015. (% navedenog stanovništva) – grafikon 5.
- Stope opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera, 2015. (%) – grafikon 6.
- Nejednakost u raspodjeli dohotka, 2015. (kvintilni omjer dohotka) – grafikon 7.
- Omjer relativnih medijana dohodaka, 2015. (omjer medijana raspoloživih ekvivalentnih dohodaka osoba u dobi od 65 godina i više i medijana raspoloživih ekvivalentnih dohodaka osoba mlađih od 65 godina) – grafikon 8.
- Relativni medijan jaza opasnosti od siromaštva, 2015.(%) –grafikon 9.

¹⁰http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income_distribution_statistics/hr (pristupljeno: 02.12.2017)

	Total population	Persons employed	Not employed	Unemployed	Retired	Other inactive persons
EU-28	16.3	9.5	23.8	47.5	13.2	29.0
Euro area (EA-19)	16.3	9.4	23.4	47.4	12.2	27.4
Belgium	13.9	4.6	23.2	40.7	12.4	31.5
Bulgaria	21.5	7.7	35.0	53.3	30.0	29.1
Czech Republic	8.6	4.0	14.3	48.7	7.4	14.0
Denmark	12.5	5.5	21.9	37.6	8.8	34.1
Germany	17.1	9.7	26.3	69.1	17.0	30.3
Estonia	22.0	10.0	39.1	54.8	40.1	33.6
Ireland	15.6	4.8	27.1	40.4	15.9	28.3
Greece	19.9	13.4	24.1	44.8	10.8	26.2
Spain	20.5	13.1	26.7	46.5	10.2	23.9
France	11.9	7.5	16.9	37.1	7.1	28.8
Croatia	19.8	5.9	29.6	42.8	22.1	32.4
Italy	18.4	11.5	24.0	47.3	11.0	26.4
Cyprus	16.0	9.1	23.4	42.0	16.5	18.7
Latvia	22.2	9.2	37.9	55.0	36.7	31.9
Lithuania	20.7	9.9	33.6	62.3	27.6	30.1
Luxembourg	13.6	11.6	16.5	42.7	5.8	22.7
Hungary	13.1	9.3	17.0	54.4	5.0	24.5
Malta	14.8	5.4	24.4	55.7	18.1	25.2
Netherlands	10.8	5.0	17.9	35.5	6.2	27.9
Austria	13.1	7.9	19.4	41.4	12.9	26.4
Poland	16.4	11.2	22.2	45.7	11.1	28.1
Portugal	18.3	10.9	25.2	42.0	14.4	31.9
Romania	22.4	18.8	26.4	55.5	15.8	42.1
Slovenia	14.3	6.7	21.9	44.8	15.9	19.9
Slovakia	10.6	6.0	16.2	45.5	6.2	15.7
Finland	13.1	3.5	22.6	39.6	13.5	30.2
Sweden	14.8	7.1	26.9	39.3	19.2	43.0
United Kingdom	15.8	8.2	26.7	48.3	18.2	35.0
Iceland	9.1	6.9	14.7	22.5	9.8	15.6
Norway	11.9	5.5	22.9	43.6	10.1	35.2
Switzerland (*)	12.3	6.3	23.1	24.6	25.7	18.8
FYR of Macedonia	19.7	8.9	27.4	39.7	7.3	26.7
Serbia	24.5	13.5	30.5	46.2	15.2	36.6
Turkey (*)	18.2	14.9	21.2	38.1	3.1	23.6

Note: for persons aged 18 or over.

(*) 2014.

(*) 2013.

Source: Eurostat (online data code: ilc_li04)

Tablica 2.: Stope opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera prema najčešćim radnim statusima, 2015.(%)

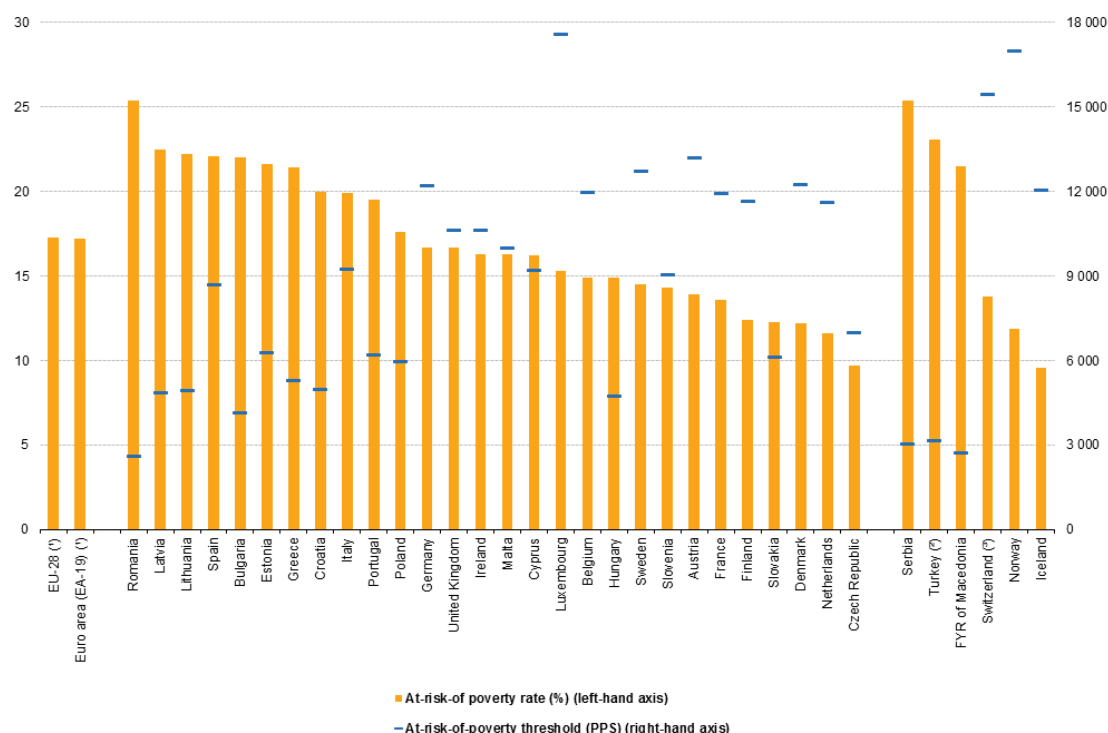
Izvor:http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/4/44/At-risk-of-poverty_rate_after_social_transfers_by_most_frequent_activity_status%2C_2015_%28%25%29_YB17.png (Pristupljeno: 02.12.2017)

Tablica 2. pokazuje nam stopu opasnosti od siromaštva (nakon socijalnih transfera) u EU-28 ostala je gotovo stabilna između 2010. i 2013.: narasla je sa 16,5 % na 16,7 %. Od 2013. do 2014. stopa opasnosti od siromaštva povećala se za 0,5 postotnih bodova, a zatim se u 2015. blago povećala (0,1 postotni bod) i došla na 17,3 %. Tom stopom za EU-28, koja se izračunava kao ponderirani prosjek podataka iz država članica, prikrivaju se znatne razlike među državama članicama EU-a (vidjeti grafikon 2.). U osam država članica, odnosno u Rumunjskoj, (25,4 %), Latviji (22,5 %), Litvi (22,2 %), Španjolskoj (22,1 %), Bugarskoj (22,0 %), Estoniji (21,6 %), Grčkoj (21,4 %) i Hrvatskoj (20,0 %), smatralo se da je jedna petina stanovništva ili više u opasnosti od siromaštva; , a tako je bilo i u Srbiji (25,4 %), Turskoj (23,1 %, podaci iz 2013.) i bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji (21,5 %). Najniži udjeli osoba kojima prijete opasnost od siromaštva zabilježeni su u Češkoj (9,7 %) i Nizozemskoj (11,6 %), a Nor-

veška (11,9 %) i Island (9,6 %) također su prijavili relativno niske udjele stanovništva u opasnosti od siromaštva.

Razlike u stopama siromaštva bile su veće kod razvrstavanja stanovništva prema statusu aktivnosti (vidjeti tablicu 2). Nezaposlene osobe posebno su ranjiva skupina: gotovo polovina (47,5 %) svih nezaposlenih osoba u skupini država EU-28 bila je 2015. u opasnosti od siromaštva, a daleko najveća stopa zabilježena je u Njemačkoj (69,1 %), dok je sedam drugih država članica EU-a (tri baltičke države, Bugarska, Mađarska, Rumunjska i Malta) izvijestilo da je najmanje polovina nezaposlenih osoba 2015. bila u opasnosti od siromaštva. Otprilike svaka osma (13,2 %) umirovljena osoba u EU-28 bila je 2015. u opasnosti od siromaštva; dvostruko veće stope od prosjeka skupine država EU-28 zabilježene su u Litvi (27,6 %), Bugarskoj (30,0 %), Latviji (36,7 %) te Estoniji (40,1 %). Zaposlene osobe bile su u daleko manjoj opasnosti od siromaštva (u prosjeku 9,5 % u cijelom EU-28 u 2015.). Relativno visoki udjeli zaposlenih osoba u opasnosti od siromaštva zabilježeni su u Rumunjskoj (18,8 %) i u manjoj mjeri u Grčkoj (13,4 %) i Španjolskoj (13,1 %) dok su Luksemburg, Italija, Poljska i Portugal prijavili da je 2015. u opasnosti od siromaštva više od desetine njihove radne snage.

Prag opasnosti od siromaštva (prikazan na grafikonu 2.) iznosi 60 % nacionalnog medijana raspoloživog ekvivalentnog dohotka. On se često izražava standardima kupovne moći (SKM) kako bi se njime uzele u obzir razlike u troškovima života među zemljama. Taj se prag 2015. znatno razlikovao među državama članicama EU-a, od 2,6 tisuće SKM-a u Rumunjskoj do 13,2 tisuća SKM-a u Austriji, dok je prag u Luksemburgu (17,6 tisuća SKM-a) iznad tog raspona; prag siromaštva bio je relativno nizak i u bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji (2,7 tisuća SKM-a), Srbiji (3,0 tisuća SKM-a) i Turskoj (3,2 tisuće SKM-a), a relativno visok u Švicarskoj (15,4 tisuće SKM-a, podatak iz 2014.) i Norveškoj (17,0 tisuća SKM-a).

(*) At-risk-of-poverty threshold (PPS): not available.

(*) 2013.

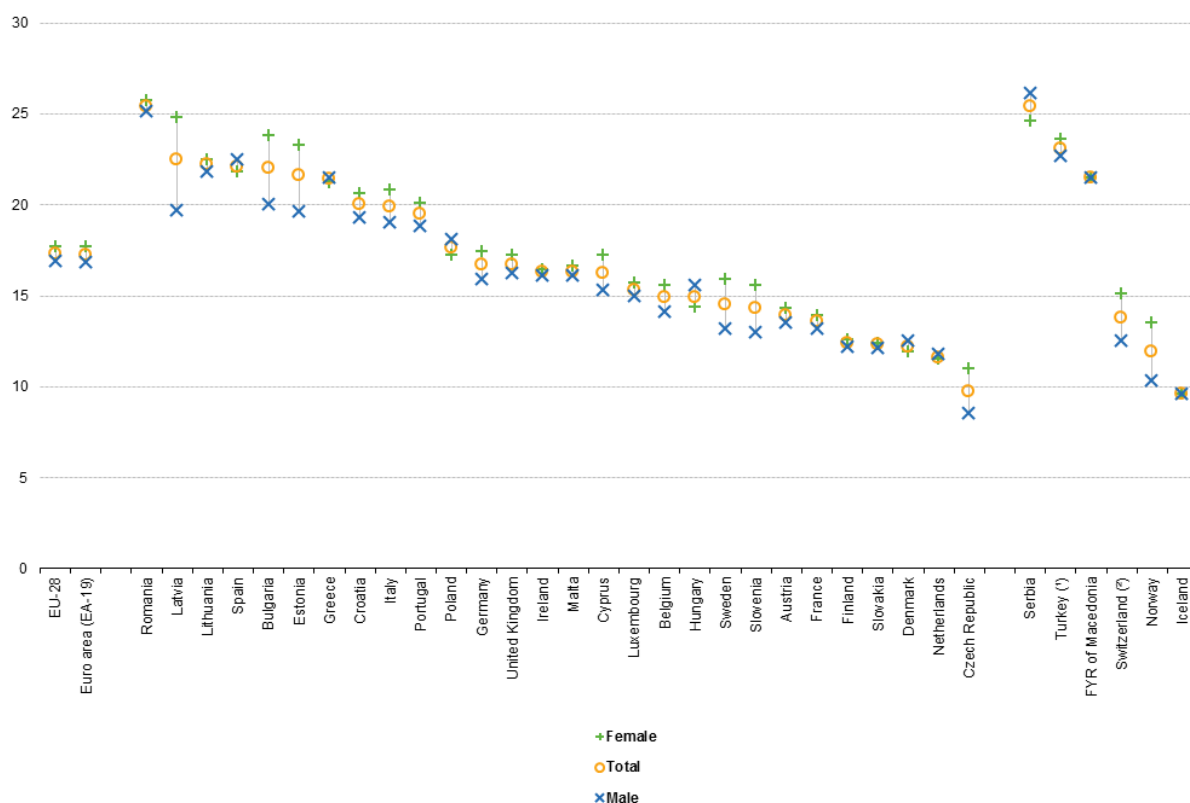
(*) 2014.

Source: Eurostat (online data codes: ilc_li01 and ilc_li02)

Grafikon 2.: Stope i pragovi opasnosti od siromaštva, 2015 (SKM)

Izvor: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/9/99/At-risk-of-poverty_rate_and_threshold%2C_2015_YB17.png (pristupljeno: 02.12.2017)

U grafikonu 3. vidimo da za različite skupine u društvu novčano siromaštvo predstavlja prijetnju u različitim mjerama. U 2015. razlika u stopi opasnosti od siromaštva (nakon socijalnih transfera) između spolova bila je za EU-28 razmjerno malena, najnovija stopa iznosila je 16,9 % za muškarce u usporedbi s relativno višom brojkom (17,7 %) za žene). Najveća razlika među spolovima (5,1 postotni bod) uočena je 2015. u Latviji, a Bugarska, Estonija, Švedska, Slovenija i Češka prijavile stopu opasnosti od siromaštva za žene koja je veća od stope za muškarce za više od 2,5 postotna boda, što je bio slučaj i u Švicarskoj (podaci za 2014.) i Norveškoj. S druge strane, u šest država članica EU-a stopa opasnosti od siromaštva bila je dosta veća među muškarcima nego među ženama: u Mađarskoj, Poljskoj, Španjolskoj, Danskoj, Nizozemskoj i Grčkoj, te u Srbiji.

(*) 2013.

(*) 2014.

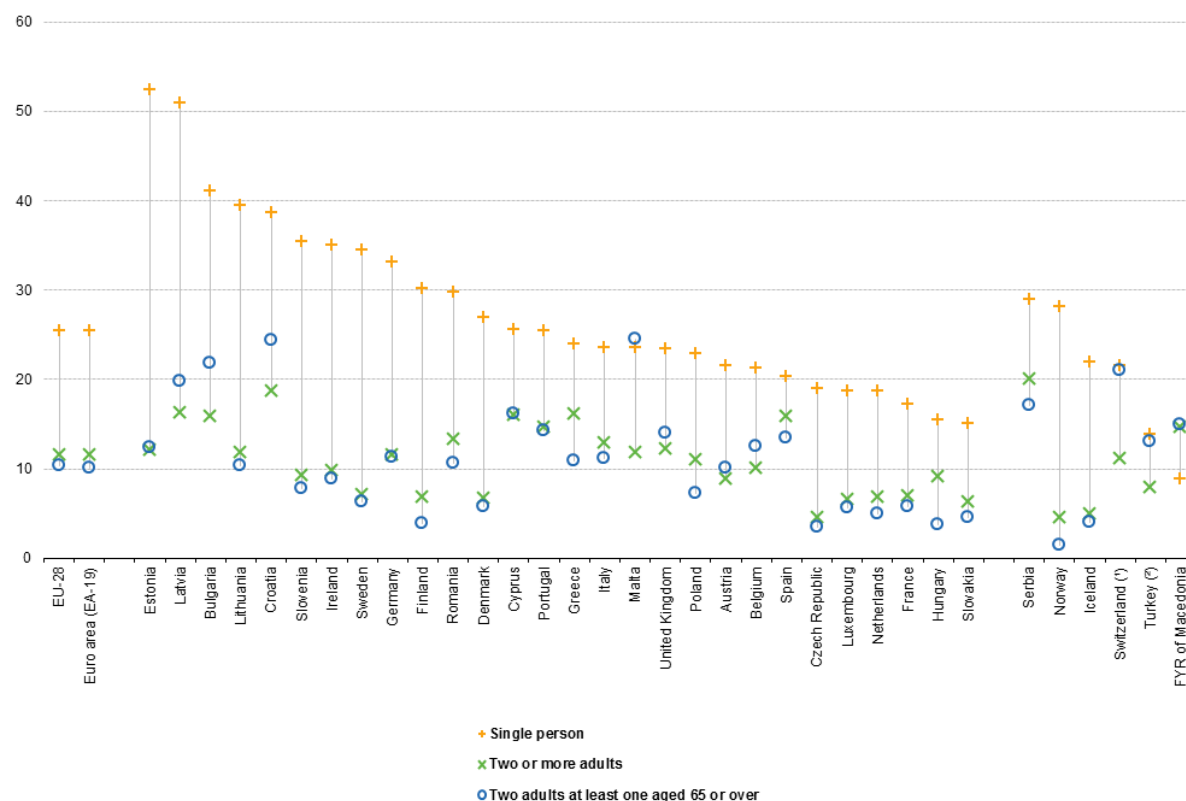
Source: Eurostat (online data code: ilc_li02)

Grafikon 3.: Stope opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera, za 2015 po spolu (muški x, ženski + i ukupno o) (%)

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/4/40/At-risk-of-poverty_rate_after_social_transfers%2C_2015_%28%25%29_YB17.png

Grafikon 4.: pokazuje da stope opasnosti od siromaštva nisu ujednačeno raspoređene među kućanstvima s različitim udjelima odraslih osoba i uzdržavane djece. Opasnosti od siromaštva najviše su bila izložena kućanstva bez uzdržavane djece ili osobe koje žive same, a u toj se situaciji 2015. nalazilo 25,4 % kućanstava s jednom osobom. S druge strane, stopa opasnosti od siromaštva za kućanstva s dvije ili više odraslih osoba bila je niža od polovine te stope i iznosila je 11,5 %. Ako se posebno promotre kućanstva s dvije odrasle osobe u kojima najmanje jedna osoba ima 65 godina ili više, stopa opasnosti od siromaštva bila je malo niža, odnosno 10,4 %. Većina država članica EU-a prijavila je sličan uzorak: najviše stope opasnosti od siromaštva među kućanstvima bez uzdržavane djece zabilježene su za kućanstva s jednom odraslom osobom u svim državama članicama osim u Malti u kojoj je stopa bila veća za kućanstva s dvije odrasle osobe od kojih najmanje jedna ima 65 ili više godine; slična situacija

kao u Malti ponovila se u bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji, ali su kućanstva s jednom osobom imala najnižu stopu od tri analizirane kategorije. Stopa opasnosti od siromaštva za kućanstva s dvije odrasle osobe u kojima najmanje jedna osoba ima 65 ili više godina bila je općenito niža od stope za širu kategoriju svih kućanstava s dvije ili više odraslih osoba, iako to nije bio slučaj na Cipru, u Estoniji, Austriji, Ujedinjenoj Kraljevini, Belgiji, Latviji, Hrvatskoj, Bugarskoj i Malti.

Note: ranked on single person.

(*) 2014.

(*) 2013.

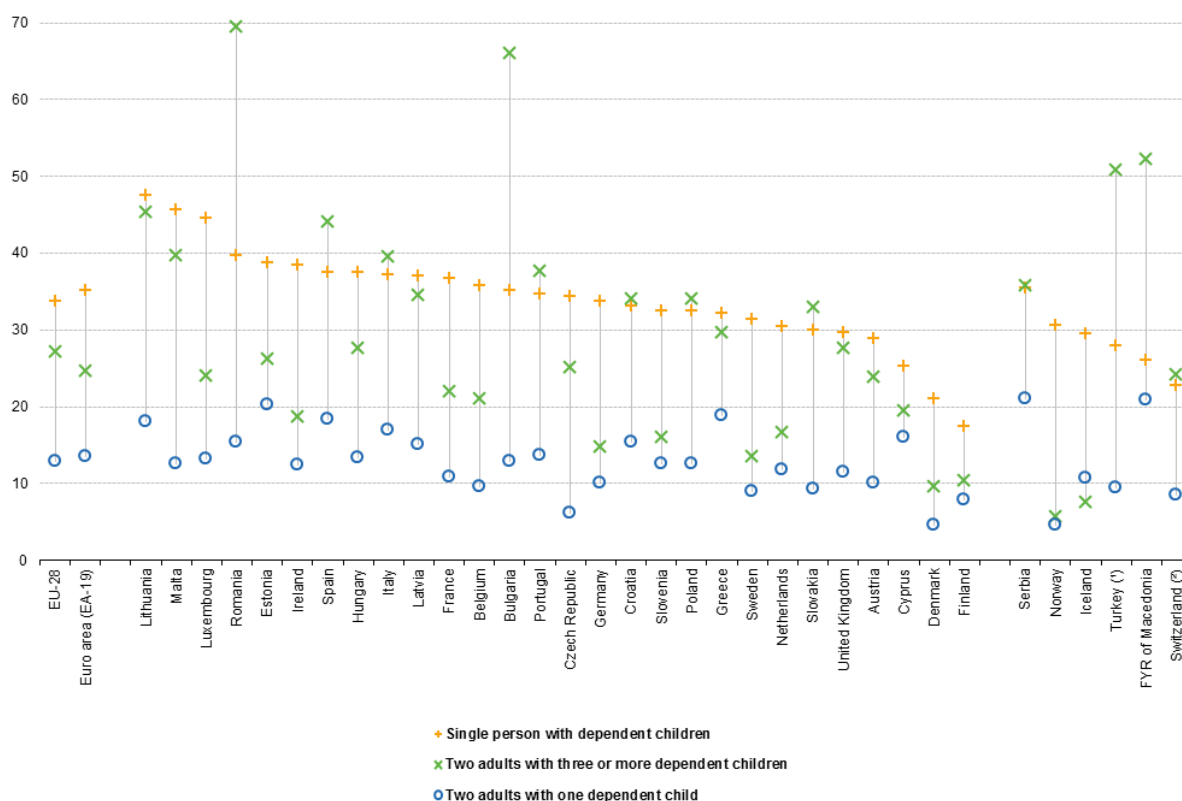
Source: Eurostat (online data code: ilc_li03)

Grafikon 4.: Stope opasnosti od siromaštva prema vrsti kućanstva, kućanstva bez uzdržavane djece, 2015. (% navedenog stanovništva)

Izvor: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/4/40/At-risk-of-poverty_rate_by_household_type%2C_households_without_dependent_children%2C_2015_%28%25_of_specified_population%29_YB17.png (pristupljeno: 02.12.2017)

Kada je riječ o kućanstvima s uzdržavanom djecom (vidjeti grafikon 5.), najviša stopa opasnosti od siromaštva u EU-28 zabilježena je za kućanstva s jednom osobom s uzdržavanom djecom u odnosu na koje je iznosila (33,7 %). Kada se usporede stope za kućanstva s dvije

odrasle osobe, kućanstva sa samo jednim uzdržavanim djetetom (12,9 %) zabilježila su opasnost od siromaštva nešto manju od polovine opasnosti zabilježene za kućanstva s troje ili više uzdržavane djece (27,1 %). U pogledu tri vrste kućanstava prikazanih u grafikonu 4., sve države članice izvijestile su da su kućanstva koja se sastoje od dvije odrasle osobe i jednog djeteta u najmanjoj opasnosti od siromaštva, potrebno je napomenuti da je na Islandu zabilježen najniži rizik od siromaštva među kućanstvima koja se sastoje od dvije odrasle osobe s troje ili više uzdržavane djece. Većina država članica EU-a izvijestila je i da je stopa opasnosti od siromaštva najviša za neudane ili neoženjene osobe s uzdržavanom djecom, iako postoji niz iznimaka u kojima je ta stopa bila viša za kućanstva od dvije odrasle osobe s troje ili više djece, posebno u Bugarskoj i Rumunjskoj, a u manjoj mjeri u Španjolskoj, Portugalu, Slovačkoj, Italiji, Poljskoj i Hrvatskoj; takva je situacija zabilježena i u bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji i Turskoj (podaci za 2013.) te u manjoj mjeri u Švicarskoj (podaci za 2014.) i u Srbiji.

Note: ranked on single person with dependent children.

(*) 2013.

(*) 2014.

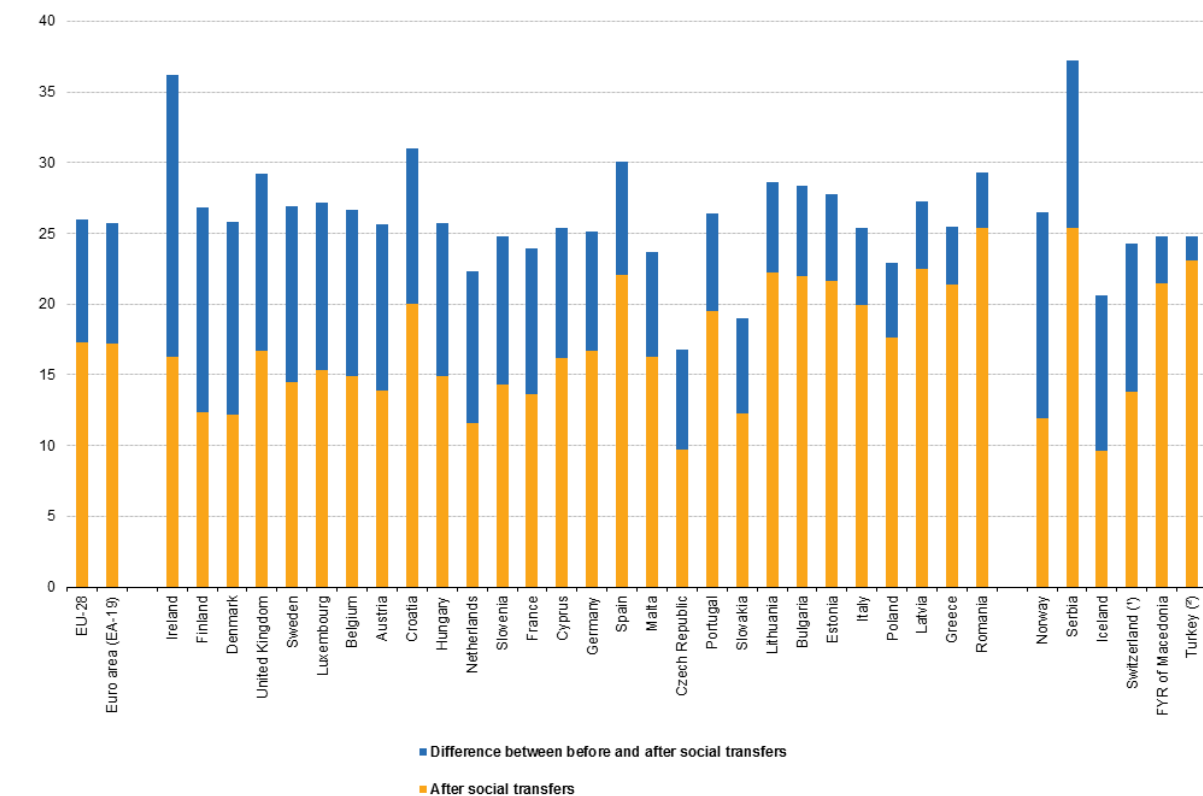
Source: Eurostat (online data code: ilc_li03)

Grafikon 5.: Stope opasnosti od siromaštva prema vrsti kućanstva, kućanstva s uzdržavanom djecom, 2015.(% navedenog stanovništva)

Izvor:http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/3/35/At-risk-of-poverty_rate_by_household_type%2C_households_with_dependent_children%2C_2015_%28%25_of_specified_population%29_YB17.png (pristupljeno: 02.12.2017)

Mjere socijalne zaštite mogu se upotrijebiti kao sredstvo za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti. To se na primjer, može ostvariti raspodjelom davanja. Jedan od načina za ocjenjivanje uspjeha mjera socijalne zaštite usporedba je pokazatelja opasnosti od siromaštva prije i nakon socijalnih transfera što pokazuje grafikon 6. Socijalnim transferima stopa opasnosti od siromaštva stanovništva u skupini država EU-28 smanjena je 2015. sa 26,0 % prije transfera na 17,3 % nakon transfera, čime je 8,7 % osoba koje bi inače bile u opasnosti od siromaštva podignuto iznad praga siromaštva; bez socijalnih transfera te bi osobe bile u opasnosti, što je bio slučaj i u Norveškoj i Islandu. Ako se usporede stope opasnosti od siromaštva prije i nakon socijalnih transfera, relativni učinak socijalnih davanja bio je nizak u Rumunjskoj, Grčkoj, Latviji, Poljskoj i Italiji te Turskoj (podaci iz 2013.) i bivšoj jugoslavenskoj republici

Makedoniji. S druge strane, polovina ili više osoba koje su bile u opasnosti od siromaštva u Irskoj, Finskoj i Danskoj podignuto je iznad praga zahvaljujući socijalnim transferima, što je bio slučaj i u Norveškoj i Islandu.

Note: ranked on the difference between before and after social transfers.
 (*) 2014.
 (†) 2013.
 Source: Eurostat (online data codes: ilc_li02 and ilc_li10)

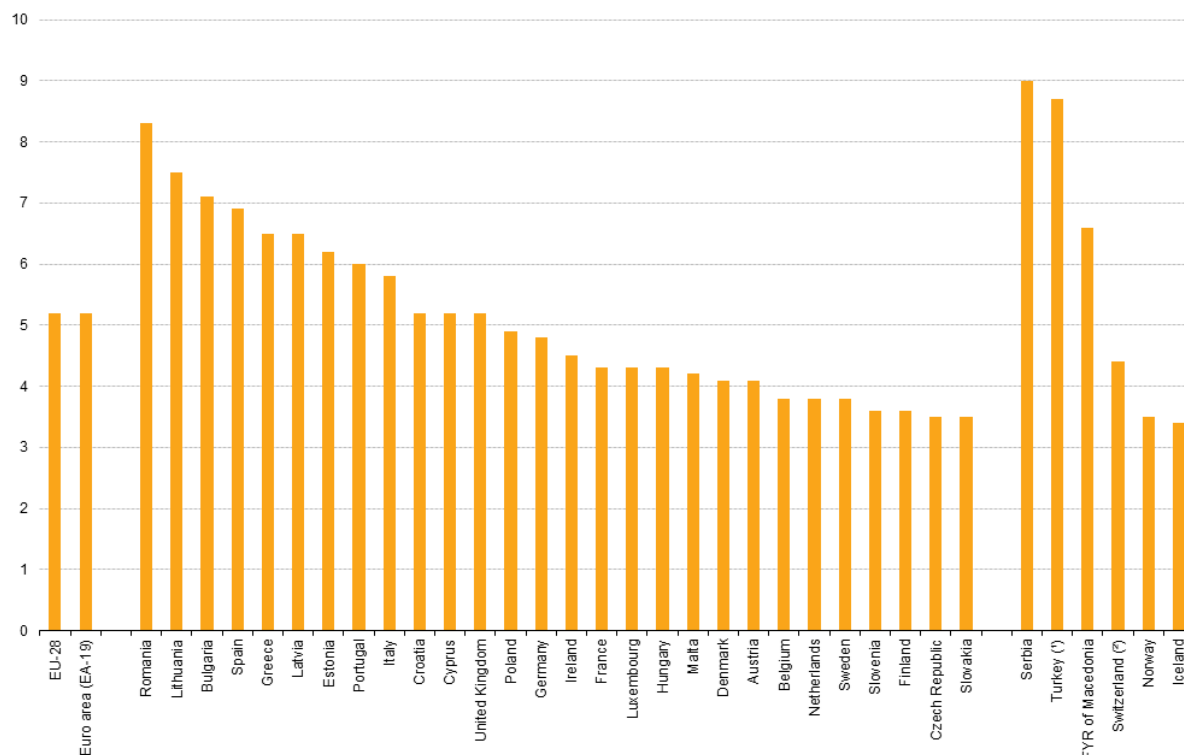
Grafikon 6.: Stope opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera, 2015. (%)

Izvor: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/5/5e/At-risk-of-poverty_rate_before_and_after_social_transfers%2C_2015_%28%25%29_YB17.png (pristupljeno: 02.12.2017)

6.1. Nejednakosti u raspodjeli dohotka u 2015. godini

Vlade, kreatori politika i društvo u cjelini ne mogu se boriti protiv siromaštva i socijalne isključenosti bez analize nejednakosti u društvu, bez obzira jesu li ekonomske ili socijalne prirode. Podaci o ekonomskim nejednakostima posebno su važni za procjenu relativnog siromaštva jer raspodjela ekonomskih resursa može izravno utjecati na opseg i stupanj siromaštva.

Postojale su velike nejednakosti u raspodjeli dohotka u 2015. prema prosjeku podataka svih država članica EU-a koji su ponderirani u odnosu na veličinu stanovništva (vidjeti grafikon 7.), gornjih 20 % stanovnika (s najvišim raspoloživim ekvivalentnim dohotkom) zarađivalo je 5,2 puta više od donjih 20 % (s najnižim raspoloživim ekvivalentnim dohotkom). Taj se omjer znatno razlikovao među državama članicama, od 3,5 u Slovačkoj i Češkoj do 6,0 ili više u Portugalu, Estoniji, Latviji, Grčkoj, Španjolskoj, Bugarskoj i Litvi, sve do najviše razine od 8.3 u Rumunjskoj. Među zemljama nečlanicama prikazanim u grafikonu 6., Island (3,4) i Norveška (3,5) također su prijavili posebno niske omjere nejednakosti u raspodjeli dohotka, a u Turskoj (8,7, podaci za 2013.) i Srbiji (9,0) ti su omjeri bili viši nego u bilo kojoj državi članici EU-a. Postoji interes za kreiranje politika u području nejednakosti koje su prisutne u mnogim različitim skupinama u društvu. Jedna skupina od posebnog interesa jesu starije osobe što je djelomice posljedica rastućeg udjela stanovništva EU-a u dobi od 65 godina i više. Mirovinski sustavi mogu imati važnu ulogu u uklanjanju siromaštva među starijim osobama. U tom je pogledu zanimljivo usporediti dohodak starijih osoba s dohocima ostatka stanovništva.

(*) 2013.

(*) 2014.

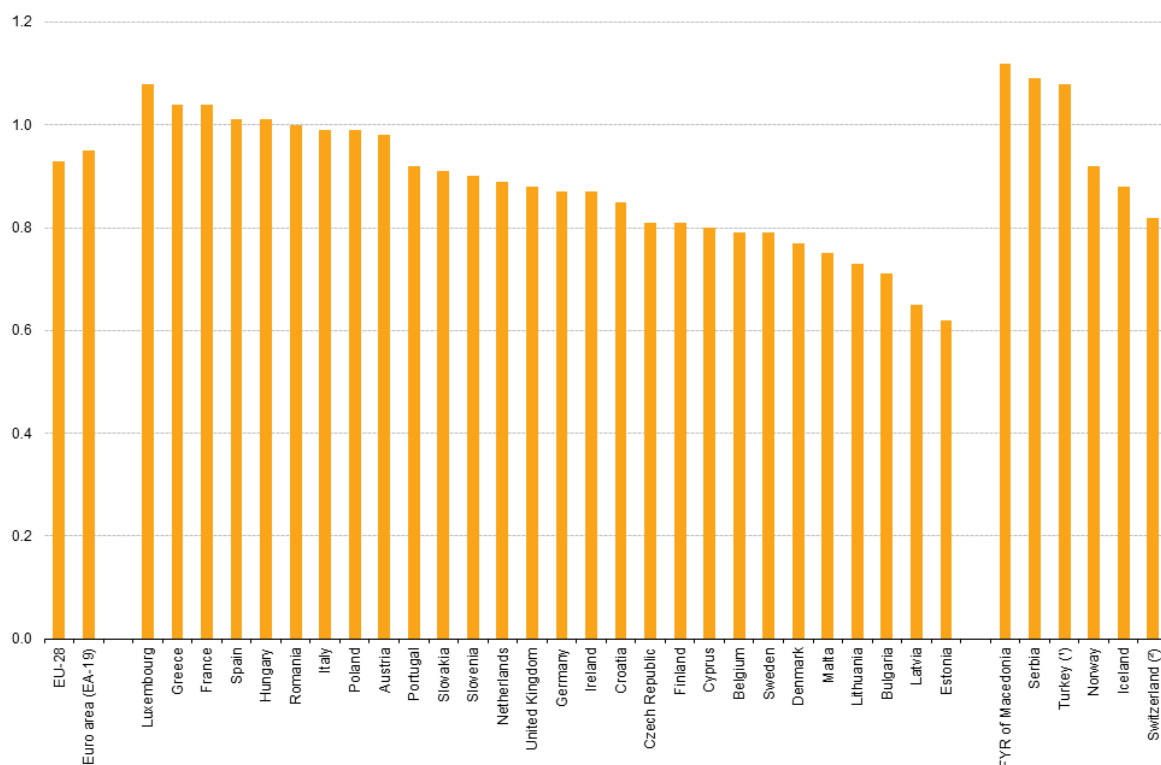
Source: Eurostat (online data code: ilc_di11)

Grafikon 7.: Nejednakosti u raspodjeli dohotka, 2015. (kvintilni omjer dohotka)

Izvor:

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics_explained/images/9/93/Inequality_of_income_distribution%2C_2015_%28income_quintile_share_ratio%29_YB17.png (Pristupljeno: 02.12.2017)

U svim državama skupine EU-28 medijan dohodka osoba u dobi od 65 godina i iznosio je 2015. 93 % medijana dohodka stanovništva mlađeg od 65 godina (vidjeti grafikon 8.). U šest država članica EU-a (Luksemburgu, Grčkoj, Francuskoj, Španjolskoj, Mađarskoj i Rumunjskoj) medijan dohodka starijih osoba bio je jednak medijanu dohodka osoba mlađih od 65 godina ili veći od njega, a tako je bilo i u bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji, Srbiji i Turskoj (podaci iz 2013.). U Italiji, Poljskoj, Austriji, Portugalu, Slovačkoj i Sloveniji medijan dohodka starijih osoba bio je najmanje 90 % dohodka osoba mlađih od 65 godina, a tako je bilo i u Norveškoj. Omjeri ispod 80 % zabilježeni su u Belgiji, Švedskoj, Danskoj, Malti, Litvi, Bugarskoj, Latviji i Estoniji, ti relativno niski omjeri mogu općenito biti odraz prava na mirovine.

(*) 2013.

(**) 2014.

Source: Eurostat (online data code: ilc_pnp2)

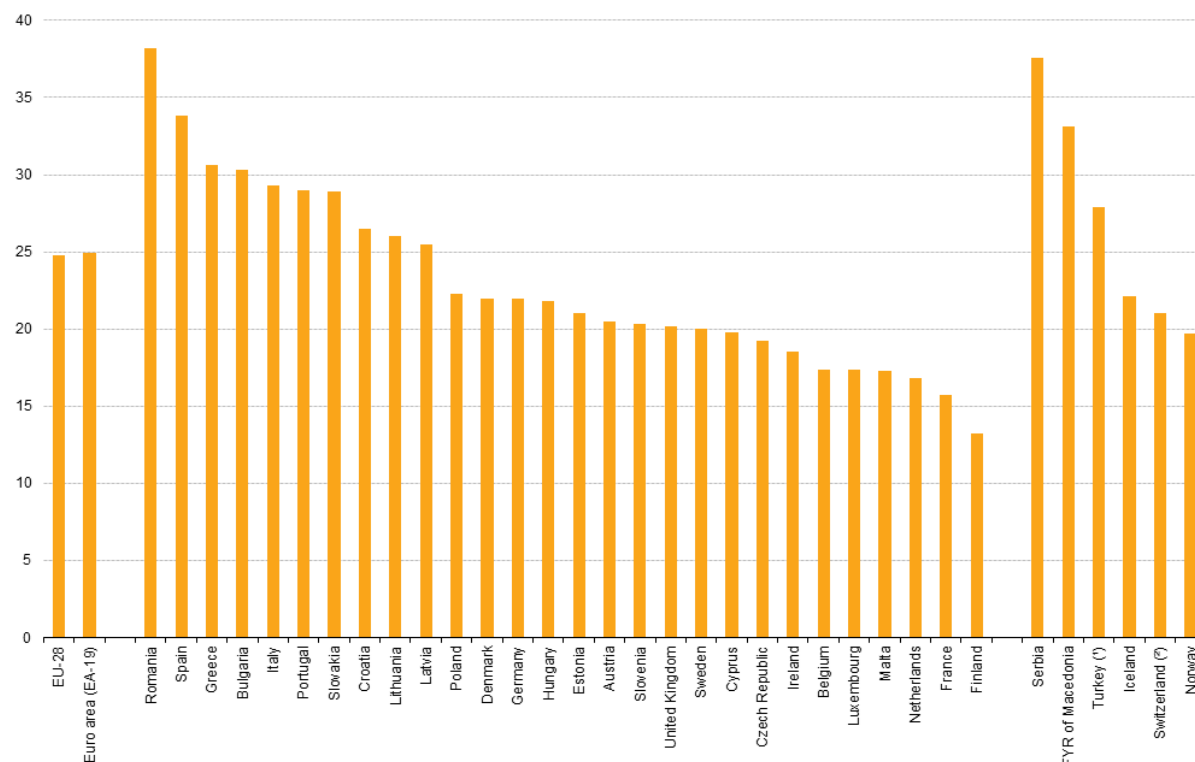
Grafikon 8. :Omjer relativnih medijana dohodaka, 2015. (omjer medijana raspoloživih ekvivalentnih dohodaka osoba u dobi od 65 godina i više i medijana raspoloživih ekvivalentnih dohodaka osoba mlađih od 65 godina)

Izvor:

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics_explained/images/f/f5/Relative_median_income_ratio%2C_2015_%28ratio_of_the_median_equivalised_disposable_income_of_people_aged_65_and_above_to_the_median_equivalised_disposable_income_of_those_aged_below_65%29_YB17.png (pristupljeno: 02.12.2017)

Stupanj siromaštva, na temelju kojeg se određuje mjera siromaštva siromašnih, može se mjeriti relativnim medijanom jaza opasnosti od siromaštva. Medijan dohodaka osoba koje su u opasnosti od siromaštva u skupini država EU-28 bio je u prosjeku 24,8% ispod praga siromaštva 2015. vidimo na grafikonu 9., taj prag iznosi 60% nacionalnog medijana ekvivalentnih raspoloživih dohodaka svih osoba. Među državama članicama EU-a relativni medijan jaza opasnosti od siromaštva bio je najveći u Rumunjskoj (38,2%) i Španjolskoj (33,8%), dok je

jaz iznad 25,0% prijavljen i za Grčku, Bugarsku, Italiju, Portugal, Slovačku, Hrvatsku, Litvu i Latviju. Taj je jaz bio razmjerno visok u Srbiji (37,6%) i bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji (33,1%), a u Turskoj je bio iznad 25.0% (podaci iz 2013.). Najniži jaz opasnosti od siromaštva među državama članicama zabilježen je u Finskoj (13,2%), a zatim u Francuskoj (15,7%).

(*) 2013.

(**) 2014.

Source: Eurostat (online data code: ilc_li11)

Grafikon 9.: Relativni medijan jaza opasnosti od siromaštva, 2015.(%)

Izvor:http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/6/67/Relative_median_at-risk-of-poverty_gap%2C_2015_%28%25%29_YB17.png (Pristupljeno: 02 12 2017)

7. POREZNI RAZREDI I POREZNE STOPE U RH OD 1995-2017.

GODINE

Jedna od glavnih mehanizama (osim direktnih socijalnih transfera) su porezni razredi i stope na prihod odnosno dohodak za smanjivanje nejednakosti u nekom društvu. U nastavku ćemo promatrati kako su se mijenjale porezne stope u RH u razdoblju od 1995-2017. godine te kako se je prema tome mijenjao Gini koeficijent, odnosno dali se je njihovim promjenama mijenjala nejednakost.

Godina	PR 1	PS	Porezni razred 2	PS	Porezni razred 3	PS	PR 4	PS
1995.-1996.	0-2.100,00	25%	2.100,01 -	35%				
1997.-1998.	0-2.400,00	20%	2.400,01 -	35%				
1999.	0-3.000,00	20%	3.000,01 -	35%				
1-3 mj. 2000.	0-3.000,00	20%	3.000,01 -	35%				
4-12 mj. 2000.	0-3.750,00	20%	3.750,01 -	35%				
2001. - 2002.	0-2.500,00	15%	2.500,01-6.250,00	25%	6.250,01 -	35%		
2003. - 2004.	0-3.000,00	15%	3.000,01-7.500,00	25%	7.500,01 - 21.000,00	35%	21.000,01-	45%
2005. - 2007.	0-3.200,00	15%	3.200,01-8.000,00	25%	8.000,01 - 22.400,00	35%	22.400,01-	45%
1-6 mj. 2008.	0-3.200,00	15%	3.200,01-8.000,00	25%	8.000,01 - 22.400,00	35%	22.400,01-	45%
7mj. 2008.-6 mj. 2010.	0-3.600,00	15%	3.600,01-9.000,00	25%	9.000,01 - 25.200,00	35%	25.200,01-	45%
7mj. 2010.-2 mj. 2012.	0-3.600,00	12%	3.600,01-10.800,00	25%	10.800,01 -	40%		
3mj. 2012.-2014.	0-2.200,00	12%	2.200,01-8.800,00	25%	8.800,01 -	40%		
2015.-2016.	0-2.200,00	12%	2.200,01-13.200,00	25%	13.200,01 -	40%		
2017.	0-17.500,00	24%	17.500,01-	36%				

Tablica 3.: Porezni razredi i stope poreza na dohodak u Hrvatskoj za razdoblje od 1995. - 2017. godine

Izvor: izrada autora na osnovu podataka preuzetih 01.2.2018 sa www.porezna-uprava.hr

U razdoblju od 1995.-2000. godine bila su dva porezna razreda. Prvi porezni razred od 1995.-1996. bio je 25% a od 1996. do 2000. godine 20% dok je za cijelo razdoblje drugi porezni razred bio 35%. U 2001. i 2002. godini postojala su tri porezna razreda, a od 2003 do lipnja 2010. godine propisana su čak 4 porezna razreda, od sedmog mjeseca 2010. godine pa do kraja 2016. godine imamo tri porezna razdoblja a u 2017. godini dva porezna razdoblja. Veličina poreznih razdoblja vezana je uz visinu osobnog odbitka, u razdoblju od 1995. – 2000. godine prvi porezni razred činila se tri osobna odbitka. Godine 1995. i 1996. visina osobnog odbitka

iznosila je 700,00 kn pa je veličina razreda od 0-2.100,00 kn dok je u 2000. godini osobni odbitak bilo 1.250,00 pa je i veličina razreda bila 0-3.750,00 kn. Od 2001. do 2013. godine prvi porezni razred činili su iznosi od 0 do dvostrukog osnovnog osobnog odbitka a u 2014. godini prvi porezni razred sadržavao je iznos od 0 do visine osnovnog osobnog odbitka. Osobni odbitak u 2015. i 2016. godini je iznosio 2.600,00 kn a u 2017. godini 3.800,00 kn.

Ukratko, stope su se nešto mijenjale, ali najviše one velike, dok su one niže ostale iste ili sličnih iznosa, iz čega proizlazi zaključak kako se velika primanja oporezuju sve manjom stopom, dok se niža primanja oporezuju sve većom stopom. U slučaju ako porezni razredi doprinose drastično ili utjecajno na Gini koeficijent, u tom slučaju bi se za 2017. godinu nejednakost koja se ukupno izražava preko Gini koeficijenta trebala povećati.

8. GINI KOEFICIJENT U RH

Državni zavod za statistiku od 1998 počinje redovito prikupljati podatke o ukupnom dohotku i različitim oblicima potrošnje u kućanstvu koji su jedan od glavnih podataka za izračune gini koeficijenta koji kao mjera nejednakosti dohotka uzima u obzir cijelu distribuciju dohotka za određenu godinu. Kada bi postojala savršena jednakost odnosno kada bi svaka osoba primala jednaki dohodak tada bi koeficijent iznosio 0. Tablica 4. pokazuje rast nejednakosti između 1988. i 1998. sa 0,28 na 0,29 i rast u 2000. i 2002. na 0,298.

Godina	1988	1998	2000	2002
Gini koeficijent	0,276	0,29	0,298	0,298

Tablica 4. Ginijev koeficijent za 1988, 1998, 2000 i 2002 godinu

Izvor: vlastita izrada po podacima preuzetim 04.02.2018 sa web3.ijf.hr/FTP/2005/1/nestic.pdf.

Promatra li se duže razdoblje (od 2004. do 2016. godine) primjećuje se porast Gini koeficijenta u jeku financijske krize (od 2010. do 2016.).

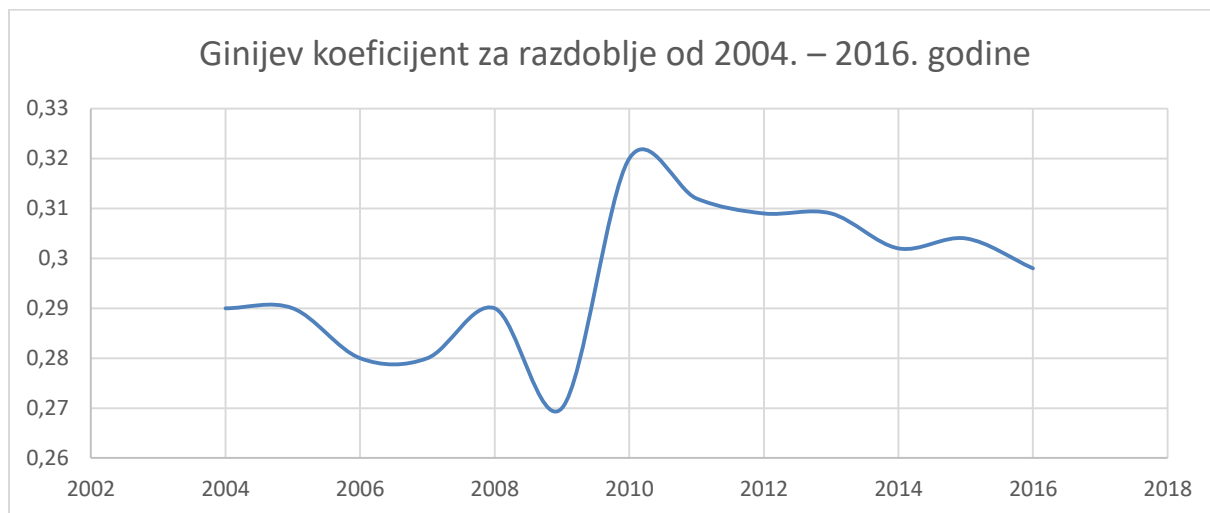
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ginijev koeficijent	0,29	0,29	0,28	0,28	0,29	0,27	0,32	0,312	0,309	0,309	0,302	0,304	0,298

Tablica 5. Ginijev koeficijent za razdoblje od 2004. – 2016. godine

Izvor: vlastita izrada po podacima preuzetim 04.02.2018¹¹

¹¹https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/SI-1609.pdf, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/SI-1580.pdf, https://www.dzs.hr/hrv_eng/publication/2011/14-01-02_01_2011.htm, https://www.dzs.hr/hrv_eng/publication/2011/14-01-02_01_2011.htm, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/SI-1609.pdf

Tablica 5. pokazuje porast Gini koeficijenta kao mjera nejednakosti dohotka 2004. i 2005. 0,29 u 2006. i 2007. mali pad na 0,28, 2008 porast na 0,29, 2009 pad na 0,27 te porast 2010. S 0,32 od 2010. godine u RH vidljiv je pad nejednakosti kao što je prikazano na grafikonu.

Grafikon 10. Ginijev koeficijent za razdoblje od 2004. – 2016. godine

Izvor: vlastita izrada

Ako pogledamo Gini koeficijent u RH on je od 90-tih (uz malu promjenu 2009-2011) više nego stabilan. Veće porezne stope na najviše dohotke porasle su u periodu od 2003. – 2010. godine, da bi drastično smanjivanje poreznih stopa na najviše dohotke nastupilo 2017. godinu. Pri tome ne treba zaboraviti kako je 2008. godine nastupila kriza, a u doba krize država ne bi smjela povećavati poreze već bi ih trebala smanjivati. No, u Hrvatskoj kako je za najviša primanja smanjena stopa poreza od 2017. godine, kada država više nije u krizi, realno je očekivati kako će Gini koeficijent za 2017. godinu lagano se povećati.

9. ZAKLJUČAK

Globalizacija je proces gospodarskog, socijalnog, kulturnog i političkog djelovanja koje nadmašuje granice nacionalnih država. Doživljavamo ju kao svijet bez granica jer sve što se stvara odražava se globalno. Najvažniji aspekt globalizacije je ekonomski aspekt jer globalne tvrtke, multinacionalne kompanije utječu na tijek svjetskih gospodarskih procesa i obavljajući svoj posao integriraju planet. Globalizacija je u velikoj mjeri smanjila siromaštvo, ali je povećala nejednakost. Stoga ako se promatra zadnjih tri desetljeća može se ustvrditi kako opći izraz: „Bogati su sve bogatiji, a siromašni sve siromašniji.“, nije točan. Bogati su sve bogatiji, siromašni su manje siromašni nego prije, apsolutno siromašnih je sve manje, ali je razlika između bogatih i apsolutno siromašnih u svijetu sve veća. Taj trend je pojačan kada je u SAD-u krajem 2008. godine došlo do sloma tržišta drugo razrednih hipotekarnih kredita, a ta velika financijska kriza uzdrmala je u kratkom roku i svjetsku ekonomiju. Financijska kriza 2008. nastala je kao nepostojanje sklada između ponude i potražnje koji se godinama rješavao kreditima dok život iznad dohodovne mogućnosti nije „pukao“ i dodatno je povećala nejednakost. Uzroci krize u Hrvatskoj samo su djelomično rezultat globalnih poremećaja tu su i druge brojne okolnosti, kao i nametnuti rat i ratna razaranja te neodgovarajući model privatizacija.

Kada govorimo o nejednakosti ona nam pokazuje kako se u društvu dijele resursi, pokazuje razlike u prosječnom dohotku, ključni su kod razmatranja siromaštva te nam pokazuje koliko zarađuju bogati, a koliko siromašni. Dohodovnu nejednakost možemo mjeriti Lorenzovom krivuljom i Ginijevim koeficijentom. Iz prezentiranih najnovijih objavljenih statističkih podataka o nejednakosti dohotka, zanimljivo je iščitati da u Hrvatskoj jedna petina stanovništva i više u opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera, najugroženiji su nezaposlene osobe, umirovljenici, kućanstva samaca sa uzdržavanom djecom, kućanstva sa dvije odrasle osobe sa troje i više djece. Uspoređujući Ginijev koeficijent i promijene poreznih stopa i razreda u RH od 1995 - 2017. godine zaključujem da su se stope nešto mijenjale ali najviše one velike, dok one niže su ostale iste ili slične do 2017. godine kada se ona niža stopa poreza na dohodak drastično povećava. Gledajući Gini koeficijent za Hrvatsku, može se utvrditi kako je on do 2017. godine stabilan uz manje oscilacije koje se mogu pripisati krizi, ali je izgledno očekivati kako će se nakon 2017. godine Gini koeficijent odnosno nejednakost povećati.

10. LITERATURA KNJIGE I ČLANCI

1. Babić, Z., (2008). Redistribucijski učinci socijalnih transfera u Republici Hrvatskoj, Ekonomski institut, Zagreb, str. 160-161.
2. Benić, Đ., (2012). Ekonomska kriza u Europi i Hrvatsko gospodarstvo, Ekonom. Misao i praksa str. 847-854
3. Juričić, Lj., (2010). Financijska kriza i fiskalna politika, Ekonomski pregled 61(5-6), str.317-334
4. Lončar, J., (2005). Geografski odjel PMF Zagreb, Globalizacija pojam, nastanak i trendovi razvoja, str.92
5. Nestić, D., (2002), Ekonomske nejednakosti u Hrvatskoj, Sveučilište u Zagrebu Ekonomski fakultet, Zagreb
6. The Economist, (2018). Battle for the benefits, 25. siječanj 2018.
7. The Economist, (2017). The world has made great progress in eradicating extreme poverty, 30. ožujak 2017.,

11. LITERATURA Internet

The Economist, URL:

<http://www.economist.com/blogs/democracyinamerica/2013/11/inequality> (pristupljeno 30.02.2018.)

Udruga prama, URL: http://www.udruga-pragma.hr/wp-content/uploads/2016/02/HMPS_publikacija-SIROMASTVO-I-NEJEDNAKOST-U-EU.pdf

(pristupljeno 18.01.2018)

EUROSTAT, URL:

[http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/dinex.php/Glossary:European_Union_\(EU\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/dinex.php/Glossary:European_Union_(EU)) (pristupljeno 18.01.2018.)

EUROSTAT, URL:

http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Income_distribution_statistics/hr (pristupljeno 18.01.2018.)

EUROSTAT, URL: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income_distribution_statistics/hr)

[explained/index.php/Income_distribution_statistics/hr](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income_distribution_statistics/hr) (pristupljeno 18.01.2018.)

Hrvatski leksikon, URL: <http://www.hrleksikon.info/definicija/donacija.html> (pristupljeno 18.01.2018.)

Youtube, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=R-28etfOLUw> (pristupljeno 25.02.2018.)

TED talks, URL:

https://www.ted.com/talks/hans_rosling_shows_the_best_stats_you_ve_ever_seen (pristupljeno 25.02.2018.)

TED talks, URL: https://www.ted.com/talks/hans_rosling_on_global_population_growth (pristupljeno 25.02.2018.)

12. POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1.: Broj ljudi koji ne žive i koji žive u siromaštvu

Grafikon 2.: Stope i pragovi opasnosti od siromaštva, 2015 (SKM)

Grafikon 3.: Stope opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera, 2015. po spolu (muški x, ženski + i ukupno o)

Grafikon 4.: Stope opasnosti od siromaštva prema vrsti kućanstva, kućanstva bez uzdržavane djece, 2015.

Grafikon 5.: Stope opasnosti od siromaštva prema vrsti kućanstva, kućanstva s uzdržavanom djecom, 2015. (% navedenog stanovništva)

Grafikon 6.: Stope opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera, 2015.

Grafikon 7.: Nejednakosti u raspodjeli dohotka, 2015. (kvintilni omjer dohotka)

Grafikon 8.: Omjer relativnih medijana dohodaka, 2015. (omjer medijana raspoloživih ekvivalentnih dohodaka osoba u dobi od 65 godina i više i medijana raspoloživih ekvivalentnih dohodaka osoba mlađih od 65 godina)

Grafikon 9.: Relativni medijan jaza opasnosti od siromaštva, 2015. (%)

Grafikon 10. Ginijev koeficijent za razdoblje od 2004. – 2016. godine

13. POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1: Simbolički prikaz globalizacije koja pušta korijenje u svim dijelovima svijeta

Slika 2: Lorenzova krivulja.

Slika 3: Socijalna davanja - The Economist 2018

Tablica 1: Nejednakost i raspodjela dohotka u svijet

Tablica 2: Stope opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera prema najčešćim radnim statusima, 2015. (%)

Tablica 3: Porezni razredi i stope poreza na dohodak u Hrvatskoj za razdoblje od 1995. -2017. godine

Tablica 4. Ginijev koeficijent za 1988, 1998, 2000 i 2002 godinu

Tablica 5. Ginijev koeficijent za razdoblje od 2004. – 2016. godine